

Danmarks Apotekerforening

Analyse

13. marts 2013

Detailhandlen sælger kun få typer håndkøbsmedicin

Nikotinerstatning er det mest omsatte lægemiddel i detailhandlen, og således udgør omsætningen af nikotinafavningsprodukter omkring 61 procent af det samlede salg af lægemidler i detailhandlen. De 4 mest omsatte lægemidler står for 85 procent af omsætningen i detailhandlen. Det er dermed kun få lægemidler, forbrugerne reelt har fået bedre tilgængelighed til efter liberaliseringen af en række lægemidler til salg i detailhandelsbutikker. Omkring hver 5. håndkøbsmedicinkunde oplever lægemiddelrelaterede problemer, og mange brugere af håndkøbsmedicin har derfor brug for apotekets råd og vejledning om lægemidlet.

Cirka 8 procent af alle lægemidler på det danske marked er håndkøbsmedicin, som Sundhedsstyrelsen har bestemt kan købes uden recept. I oktober 2001 blev en stor del af håndkøbslægemidlerne liberaliseret, hvilket betød, at de nu også kunne sælges uden for apotekerne. Baggrunden for liberaliseringen var, at adgangen til håndkøbslægemidlerne skulle gøres lettere for forbrugerne. Men i realiteten sælger detailforhandlerne dog meget få forskellige lægemidler, og det er kun få lægemidler, forbrugerne reelt har fået lettere adgang til. Og til forskel fra apotekerne er der ikke ansat lægemiddelfagligt personale i detailhandlen. Detailhandlen må og kan derfor ikke rådgive om lægemidlerne.

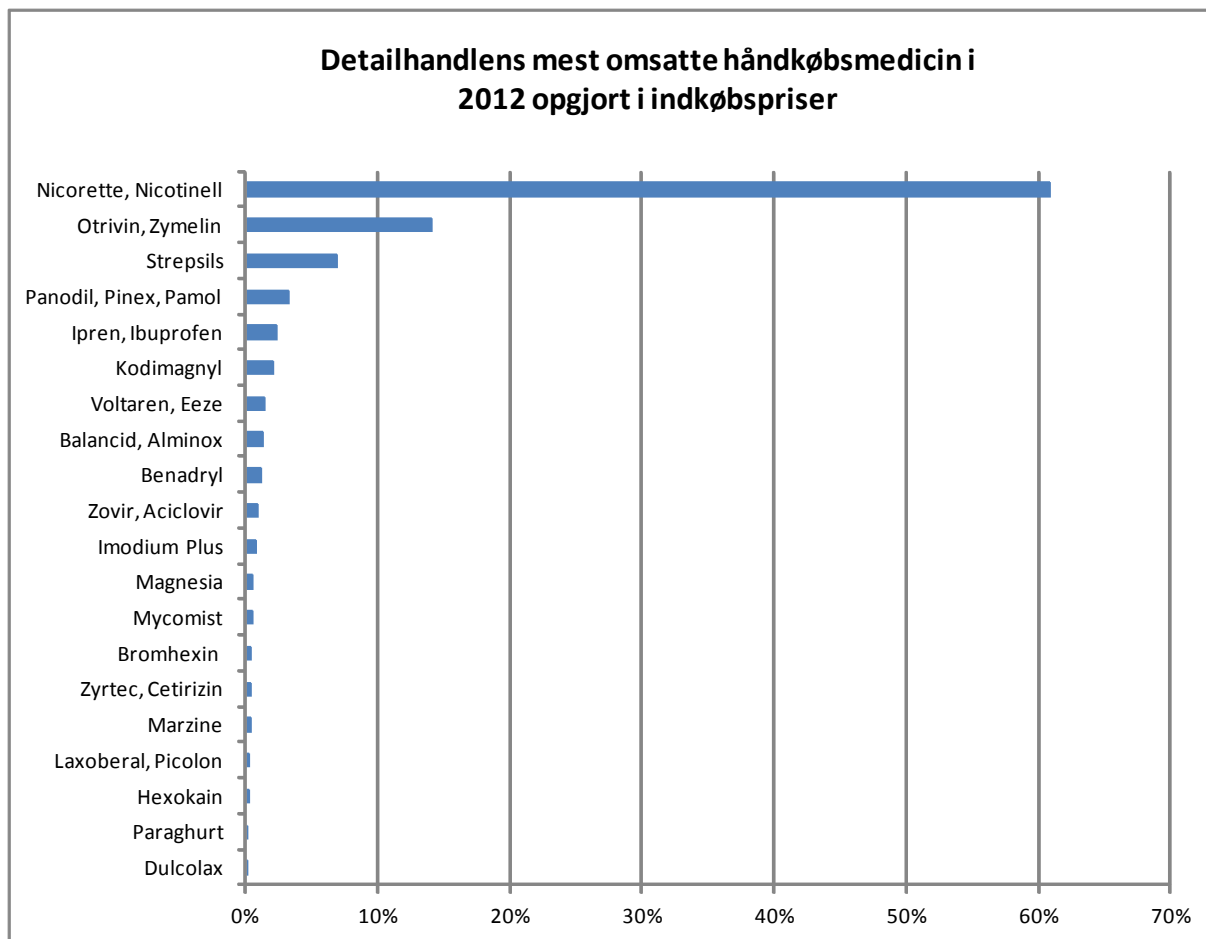
Hver tredje dansker tror ifølge en Megafonmåling, at håndkøbsmedicin er ufarlig og kan indtages uden risiko. Imidlertid har mange brugere af håndkøbsmedicin brug for råd og vejledning om lægemidlet. En [dansk undersøgelse](#) på apotekerne viser netop, at der ved ekspedition af håndkøbsmedicin findes lægemiddelrelaterede problemer ved omkring hver femte ekspedition. Det vil sige, at hver femte håndkøbskunde oplever problemer med deres håndkøbsmedicin, som afdækkes ved apotekets sundhedsfaglige rådgivning, som ikke er tilgængelig, hvis håndkøbsmedicinen købes i detailhandelsbutikkerne uden sundhedsfagligt uddannet personale.

Detailhandlen koncentrerer sig om få produkter

Mens apotekerne sælger en lang række forskellige liberaliserede håndkøbslægemidler, er detailhandlens andel af det liberaliserede medicinsalg koncentreret på ganske få lægemiddelgrupper. Ved at forpligte detailforhandlerne til at føre et minimum af håndkøbsmedicin, har Sundhedsstyrelsen forsøgt at sikre kunderne større tilgængelighed til håndkøbslægemidler. Alligevel er det meget få lægemiddelgrupper, der reelt omsættes i detailhandlen. Faktisk står de 4 mest omsatte lægemiddelgrupper for 85 procent af hele detailhandlens omsætning af håndkøbsmedicin opgjort i indkøbspriser. Til sammenligning er de 85 procent af apotekernes omsætning af liberaliserede håndkøbslægemidler fordelt på de 32 forskellige mest omsatte lægemiddelgrupper.

Mest omsatte lægemidler i detailhandlen

Nikotinprodukter til rygeafvænnelse er langt den mest omsatte håndkøbsmedicin i detailhandlen, da 61 procent af hele omsætningen kommer fra salg af nikotinprodukter. Næsespray mod forkølelse er på andenpladsen med 14 procent, mens Strepsils til lindring af halsen står for 7 procent og det smertestillende lægemiddel paracetamol for 3 procent. Resten af grupperne af liberaliseret håndkøbsmedicin har hver en andel på 2 procent og derunder, eller 15 procent tilsammen.

Kilde: Dansk Lægemiddel Information (DLI) og Danmarks Apotekerforenings beregninger.

Salget af nikotinerstætning

Sundhedsstyrelsens undersøgelse af danskernes rygevaner fra 2012 viser, at 17 procent af alle danskere over 14 år ryger dagligt. Siden 2008 er 425.000 danskere holdt op med at ryge, og 120.000 er blevet eksrygere i løbet af det seneste år. At så mange er holdt op med at ryge skyldes til dels den store fælles tobaksforebyggende indsats, herunder rygestoploven, rygeafvænningskampagner og apotekernes tilbud om rygestopkurser.

De personer, der ryger mindre – eller helt stopper med at ryge – bruger blandt andet nikotinerstætningsprodukter i stedet for tobakken, hovedsageligt i form af tyggegummi og plastre. Sundhedsstyrelsens undersøgelse for 2011 af danskernes rygevaner viser, at 57 procent af brugerne af nikotinprodukter har brugt dem længere end det halve år, der anbefales som maksimum. Stådig flere angiver at have brugt nikotinerstætning i mere end 5 år. Mens der i 2006 var 5 procent, der angav at have anvendt nikotinpræparaterne i mere end 5 år, var dette tal i 2011 vokset til det tredobbelte, nemlig 15 procent. Hver femte, der bruger nikotinprodukter, angiver da også, at de er afhængige af dem, og halvdelen af dem, der bruger nikotinprodukter, vil gerne stoppe med det.

Målt i døgn doser er salget af nikotinerstætning siden håndkøbsliberaliseringen i 2001 steget med 111 procent. Det er primært i detailhandlen stigningen er sket. 80 procent af den samlede stigning fra 2002 til 2012 er sket i detailhandlen. Det kraftigt øgede salg af nikotinerstætning i detailhandlen har betydet, at detailhandlen i 2012 solgte næsten 2 ud af 3 pakker nikotinerstætning. De resterende 36 procent blev solgt på apotekerne. Der blev i 2012 samlet set solgt 19,7 millioner døgn doser nikotinerstætning. Omregnet til fuldtidsbrugere svarer det til, at næsten 54.000 personer har brugt nikotinerstætning i et helt år.

Salget af næsespray mod forkølelse

Næsespray mod forkølelse blev også liberaliseret i 2001, og det er det næstmest solgte lægemiddel i detailhandlen. Set over de seneste 12 år er det samlede salg steget med 35 procent. Stigningen er sket i detailhandlen, mens salget fra apotekerne er faldet, og i 2012 var det 58 procent af forkølelsesmidlerne, der blev solgt i detailhandlen. Salget fra detailsektoren er i perioden 2002 til 2012 steget med 246 procent. Fra 2011 til 2012 er detailsektorens salg af næsemidler mod forkølelse steget med 28 procent. Det øgede salg af næsespray mod forkølelse har fået flere øre-, næse- og halspecialister til at advare mod overdreven brug, det vil sige mere end de anbefalede maksimalt 10 dage, idet lægemidlet ved længere tids brug kan beskadige slimhinderne. Salget i 2012 var på over 30 millioner døgndoser. Det svarer til 3 millioner behandlinger på de maksimalt anbefalede 10 dage.

Omsætningen af håndkøbsmedicin

Apotekernes markedsandel af den liberaliserede del af håndkøbslægemidlerne har været faldende siden 2001. 68 procent af omsætningen af de liberaliserede lægemidler – målt i indkøbspris – ligger dog stadig på apoteket. Lægges man hertil omsætningen af de apoteksforbeholdte håndkøbslægemidler, står apotekerne samlet set for 80 procent af omsætningen af håndkøbslægemidler.

Forbruget af de håndkøbslægemidler, der i 2001 blev liberaliseret, er i perioden 2001 til 2012 steget med 54 procent målt i døgndoser. Ser man bort fra Hjertemagnyl og Hjerdyll, der i 2007 igen blev apoteksforbeholdt, blev der i 2012 i alt solgt 93 procent mere liberaliseret håndkøbsmedicin end i 2001. En del af forklaringen på denne stigning er dog, at der siden 2001 er blevet frigivet flere håndkøbslægemidler til salg i detailhandlen.

Nogle af de håndkøbslægemidler, der er solgt fra apotekerne, er udleveret efter en recept fra lægen. Det skyldes, at medicinen skal være på recept, for at der kan gives sygesikringstilskud. For de liberaliserede lægemidler gælder det, at cirka 33 procent af salget – opgjort i udsalgspriser – er på recept, mens det for de apoteksforbeholdte lægemidler er 49 procent.

Omsætning af håndkøbsmedicin* på apotek og i detailhandel, AIP (mio. kr.)

	2008	2009	2010	2011	2012	Andel 2012, Procent
Apoteksforbeholdte håndkøbslægemidler	439,6	490,5	492,3	465,8	461,0	36,1
Liberaliserede håndkøbslægemidler	718,7	715,5	764,1	812,9	815,6	63,9
Heraf solgt på apotek	537,7	530,2	556,2	588,5	555,4	43,5
Heraf solgt i detailhandel	181,0	185,2	208,0	224,4	260,2	20,4
Håndkøbslægemidler i alt	1.158,4	1.206,0	1.256,4	1.278,8	1.276,6	100,00

Anm.*:) Omsætning af håndkøbslægemidler, uanset om de er solgt på recept eller i håndkøb.
Kilde: Dansk Lægemiddel Information(DLI) og Danmarks Apotekerforenings beregninger.

Læs mere om håndkøbsmedicin i "[Lægemidler i Danmark 2012](#)".

Læs mere om forekomsten af lægemiddelrelaterede problemer ved håndkøbsmedicin [her](#).

Læs mere om konsekvenserne af lægemiddelrelaterede problemer generelt [her](#).